

VASTUULLISEN TKI-TOIMINNAN KESTÄVYYSKRITEERIT AMMATTIKORKEAKOULUISSA

Kirjoittajat:

Timo Parkkola

Kirsi Knuutila

Kari Laasasenaho

Marko Palmgren

Tomas Träskman

Susanna Vanhamäki

Jyri Wuorisalo

Janne Laitinen

Tanja Rimpilä

ARENE

Sisällysluettelo

Esipuhe	3
Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan rooli kestävyys siirtymässä	5
Ammattikorkeakoulujen kestävä TKI-toiminnan kriteeristö	7
Yleiset kriteerit	7
Ekologinen kestävyys	10
Taloudellinen kestävyys	11
Sosiaalinen kestävyys	12
Kulttuurinen kestävyys	13
Kriteeristön hyödyntäminen	15
TKI-hankkeiden kestävyyskriteeristö: Arviointityökalu	16
Lähteet	18

Lokakuu 2024
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

ISBN 978-952-456-466-3
ISSN 2343-0664 (painettu)
ISSN 2343-0672 (verkkajulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 182

Esipuhe

Vastuullisen TKI-toiminnan kestävyyskriteerit ammattikorkeakouluissa on osa vuonna 2020 julkaistun ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelman *Kestävä, vastuullinen ja hiili-neutraali ammattikorkeakoulu* aloittamaa jatkumoa. Siinä määriteltiin lupaukset ja toimenpiteet, joilla ammattikorkeakoulut vastaavat kestävä kehityksen haasteisiin koulutuksen, TKI-toiminnan, johtamisen, henkilöstön osaamisen sekä hiilijalanjäljen osalta. Yhtenä ohjelman tavoitteena oli luoda ammattikorkeakoulujen yhteiset kriteerit TKI-toiminnan kestävyuden ja vastuullisuuden edistämiseksi. Kriteeristö on vuonna 2020 alussa alkaneen työskentelyn tulos. Sitä on kehitetty yhteisöllisesti korkeakouluja yhdistävissä työpajoissa ja webinaareissa. Vuonna 2022 Arenen kestävä ja vastuullinen TKI-toiminta työryhmä tuotti julkaisun *Kestävä ja vastuullinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta ammattikorkeakouluissa*. Siinä käsiteltiin monipuolisesti, miten TKI-toiminta voi vaikuttaa kestävyuden eri ulottuvuuksiin ja mitä suoria ja välillisiä vaikutuksia TKI-toiminnalla voi olla, tai miten kestävyttä ja vastuullisuutta voidaan seurata. Kriteeristössä on hyödynnetty tätä julkaisua. Nyt julkaistava kriteeristöä on pilotoitu lukuisissa ammattikorkeakouluissa. Arenen rehtorikokous hyväksyi kriteeristön helmikuussa 2024, jonka jälkeen Arenen kestävä TKI-toiminnan ryhmä aloitti varsinaisen julkaisun laatimisen.

Julkaisun tavoitteena on tukea ammattikorkeakoulujen kestävä ja vastuullista TKI-työtä ja erityisesti hanketoimintaa, antamalla työkaluja niin hankkeiden suunnitteluun, toteutukseen, jalkautukseen kuin hanke- ja vastuullisuusviestintäänkin. Samalla kriteeristön hyödyntäminen mahdollistaa paremman vaikuttavuuden seurannan sekä myös kansallisen TKI-tiekartan paremman toteutumisen. Kansallinen TKI-tiekartta tähtää kestävä ja kehittyvän yhteiskunnan ratkaisuja tuottavaan Suomeen ja yhtenä sen kulmakivistä on *Suomen kestävä kasvun ohjelma*, jolla tuetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua. Näissä ammattikorkeakoulut haluavat olla mukana vaikuttavasti ja vastuullisesti.

Vastuullisen TKI-toiminnan kestävyyskriteerit ammattikorkeakouluissa -julkaisu tarjoaa myös käyttökelpoisen työkalun viestiä yhdessä ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnasta ja erityisesti niistä kestävästä ratkaisusta, joita se tuottaa. Kriteeristöä hyödyntämällä hanketoiminnan vaikutukset ja pitkällä tähtäimellä vaikuttavuus, voidaan tuoda julki niin että esitetyt ratkaisut ovat todennettavissa soveltuvan mittariston avulla. Lisäksi keskittyminen ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelman mukaisesti TKI-toiminnan kädenjälkeen, eli kestävyysratkaisujen tuottamiseen, tuo viestintään konkretiaa liian usein luettavan hankejargonin sijasta. Lopulta kriteeristö myös liittyy ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan suoraan globaaliin viitekehykseen eli YK:n *Agenda 2030* mukaisiin kestävä kehityksen tavoitteisiin.

Kiitokset kriteerityöstä Arenen Kestävä ja vastuullinen TKI-toiminta -työryhmän puheenjohtaja Timo Parkkolalle, työryhmän jäsenille sekä julkaisun kirjoittajille.

Lokakuussa 2024

Jukka Määttä
Rehtori, Humanistinen ammattikorkeakoulu
Arenen Kestävyys ja vastuullisuus työryhmän puheenjohtaja

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan rooli kestävyys siirtymässä

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra on useana vuonna peräkkäin nostanut keskeisimmäksi megatrendiksi luonnon kantokyvyn murenemisen. Sama viesti on myös Maailman talousfoorumin (WEF) globaalien riskien vuosiraportissa, jossa erilaiset ympäristöriskit hallitsevat riskimaisemaa. Globaalit riskien realisoituminen vaikuttaa negatiivisesti maailmantalouteen, väestönkasvuun ja luonnonvaroihin. Tilanne on hälyttävä. Vuonna 2023 ylitettiin myös ensimmäistä kertaa kriittisenä pidetty ilmaston 1,5 celsiusasteen lämpeneminen verrattuna esiteolliseen aikaan. Luontoon kohdistuvaan kuormitusta on välttämätöntä vähentää, sillä taloutemme, hyvinvointimme ja terveytemme ovat täysin riippuvaisia luonnosta. Edes luonnon tilan heikkenemisen pysäyttäminen ei riitä, vaan luonnon tilaa pitäisi pystyä parantamaan. Meidän tulisi kyetä myös ennallistamaan luontoympäristöjä.

Vihreällä siirtymällä tarkoitetaan tavallisesti muutosta kohti kestäväää taloutta, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen ja nojaa luonnon monimuotoisuutta edistäviin ratkaisuihin. Vihreä siirtymä on välttämätön muutos kohti ekologisesti kestäväää taloutta. Kestävä talous nojaa vähähiilisiin sekä kierto-taloutta ja luonnon monimuotoisuutta edistäviin ratkaisuihin ja luonnonvarojen kestävään käyttöön. Se tulee toteuttaa kulttuurista tai sosiaalista epätasa-arvoa lisäämättä ja oikeudenmukaisesti. Vihreässä siirtymässä ekologista, sosiaalista, kulttuurista ja taloudellista kestävyyttä on edistettävä yhtä aikaa, jotta voidaan rakentaa kestävä, vastuullinen ja oikeudenmukainen tulevaisuus meille kaikille niin Suomessa kuin globaalisti.

Ammattikorkeakouluissa kestävyysmuutoksesta on keskusteltu pitkään, ja vuonna 2020 Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENEn julkaisemassa ammattikorkeakoulujen *Kestävä, vastuullinen ja hiilineutraali ammattikorkeakoulu* -ohjelmassa esiteltiin lupaukset, ja toimenpiteet lupauksen toteuttamiseksi. Tässä julkaisussa esiteltävät kriteerit ovat tulosta yhdestä ohjelman lupauksesta:

Otamme käyttöön ja hyödynnämme yhdessä kehitettyä kriteeristöä, jonka avulla TKI-toiminnan sisältöjä ja tuloksia suunnitellaan, kehitetään, arvioidaan ja toteutetaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävästi ja vastuullisesti.

Lupaus on haastava. Ammattikorkeakoulut käyttävät joka vuosi lähes 300 000 000 euroa tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toimintaan eli TKI-toimintaan, jota toteutetaan tuhansien asiantuntijoiden voimin. Yhdessä ammattikorkeakoulut omaavat merkittävän kyvyn tuottaa ratkaisuja ja innovaatioita, joiden kautta olemme lähempänä Sitrankin vaatimaa ”ekologista jälleenrakennusta eli siirtymää luonnontilaa ja ihmisten hyvinvointia parantavaan yhteiskuntaan”.

Ammattikorkeakoulujen kestävään kehityksen tavoitteet perustuvat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuonna 2015 hyväksyttiin kestävään kehityksen Agenda 2030 -ohjelmaan, joka tähtää äärimmäisen köyhyyden poistamiseen ja kestävään kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Lähtökohtana on siis kehitys, joka turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Siksi myös Arenen kestävään kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma nostaa esille kestävään kehityksen neljä osa-alueetta:

1. Ekologinen kestävyys
2. Taloudellinen kestävyys
3. Sosiaalinen kestävyys
4. Kulttuurinen kestävyys

Nämä samat osa-alueet nousevat esille myös YK:n seitsemässätoista kestävään kehityksen tavoitteessa. Vaikka elämä maapallolla on viime kädessä kiinni luonnosta ja ekologisesta kestävydestä, emme voi saavuttaa sitä ilman ihmisyyhteisöjä, niiden talouteen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyteen kohdistuvia positiivisia tekoja.

Kuva 1: YK:n kestävän kehityksen tavoitteet.

Tässä julkaisussa esitellyt 12 ammattikorkeakoulujen yhteistä kestävän ja vastuullisen TKI-toiminnan kriteeriä pohjautuvat laajalle yhteistyölle. Niiden laatimiseen on osallistettu satoja ammattikorkeakouluyhteisöjen jäseniä Arenen järjestämissä webinaareissa ja työpajoissa. Työpajat ovat olleet avoimia. Niihin on osallistunut niin henkilöstöä, opiskelijoita kuin ammattikorkeakoulujen sidosryhmiin kuuluvia asiantuntijoitakin. Lisäksi kriteerejä on pilotoitu kymmenessä ammattikorkeakoulussa, joista jokaisessa pilotoitiin useita hankkeita.

Yhteisen tekemisen ja pilotoinnin jälkeen päädyttiin kahteentoista kriteeriin, joista neljä ensimmäistä ovat yleisiä kestävään ja vastuulliseen toimintaan liittyviä kriteereitä. Näiden lisäksi jokaisesta kestävyden osa-alueesta (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen) on mukaan otettu kaksi keskeistä kriteeriä. Kriteeristö hyväksyttiin yksimielisesti Arenen rehtorikokouksessa 28.2.2024.

Kuten ammattikorkeakoulujen kestävän kehityksen ja vastuullisuuden ohjelmassa on luvattu, on kriteerit laadittu niin, että niitä voidaan hyödyntää koko TKI-hankkeen elinkaaren ajan ja tarvittaessa myös laajemmin TKI-toiminnassa. TKI-toiminnan perusyksikkö ammattikorkeakouluissa on kuitenkin hanke, joten lähtökohtana on ollut kriteeristön hyödyntäminen hanketoiminnassa. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut, että kriteerejä voidaan hyödyntää TKI-toimintaan liittyvässä vaikuttavuusviestinnässä ja raportoinnissa. Käyttämällä yhteisiä kriteerejä, meidän on ammattikorkeakouluina mahdollista kertoa selkeämmin yhteiskunnalle ja sidosryhmille siitä, että työllämme on aidosti merkitystä.

Tässä julkaisussa esittelemme tarkemmin kriteerien sisältöä ja käyttämistä TKI-toiminnan eri vaiheissa. Kriteerien hyödyntämisessä on keskeistä huomioida TKI-työn sekä tieteen, tutkimuksen ja parhaan, uusimman käyttökelpoisen tiedon hyödyntäminen meitä uhkaavien viheliäisten ongelmien ratkaisemisessa. TKI-toiminta on parhaimmillaan nopea tapa tuottaa aitoja kestävyysratkaisuja yhteiskunnan ja työelämän käyttöön.

Arenen kestävän TKI-toiminnan kriteeristö

Yleiset kriteerit:

- TKI-hanke tukee toiminnassaan yhtä tai useampaa YK:n kestävän kehityksen tavoitetta ja nämä on viestitty selkeästi
- TKI-hanke edistää hyvää koulutusta
- TKI-hanke rakentaa yhteistyötä ja kumppanuuksia
- TKI-hankkeen toiminta on tavoitteellista, läpinäkyvää, avointa, eettistä ja vastuullista

Ekologinen kestävyys:

- TKI-hanke tuottaa ratkaisuja ympäristön tilan heikkenemisen hillintään (esimerkiksi päästöt, saastuminen, kiertotalous, ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus), ympäristön tilan parantumiseen tai luonnonvarojen kestävään käyttöön
- TKI-hanke tuottaa ratkaisuja ympäristön tilan muutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen (esimerkiksi ilmasto, vesi, maanpäällinen elämä, ääriolosuhteet)

Taloudellinen kestävyys:

- TKI-hankeessa resursseja käytetään kestävästi ja vastuullisesti (esim. hankinnat, matkustaminen, tapahtumat)
- TKI-hanke edistää kestäväää ja vastuullista talouden kehittämistä (esim. elinkeinorakenne, tuotteet ja palvelut, vaikuttavuus yhteistyökumppaneihin, aluetalouden kehittäminen, uudet työpaikat)

Sosiaalinen kestävyys:

- TKI-hanke edistää saavutettavuutta, tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta
- TKI-hanke tuottaa sosiaalisesti kestäviä toimintamalleja ja sosiaalista pääomaa (esim. osallisuus, työllisyys, yhteisöllisyys, hyvinvointi)

Kulttuurinen kestävyys:

- TKI-hanke lisää luovuutta ja innovatiivisuutta
- TKI-hanke edistää kulttuuriperinnön säilyttämistä ja/tai uuden kulttuurin syntymistä

Kuva 2: Ammattikorkeakoulujen TKI-kriteerit.

Ammattikorkeakoulujen kestävän TKI-toiminnan kriteeristö

Kestävä kehityksen edistäminen ei ratkea vain keskittymällä talouteen, vaan eri kestävyiden ulottuvuudet vaikuttavat toisiinsa. Vuonna 2021 ilmestyneessä ns. Dasguptan raportissa paneudutaan yhteiskunta- ja talousjärjestelmämme valuvikoihin. Raportin ydinviesti on, että ihmiskunta ja talous ovat riippuvaisia luonnon tarjoamista palveluista. Luontoa tulisi ajatella yhtenä pääoman muotona taloudellisen ja sosiaalisen pääoman rinnalla. Olemme tottuneet pitämään luontoa yhteiskunnan ulkopuolisena resurssina, kunnes otamme luonnonvarat käyttöömme ja muokkaamme niistä esimerkiksi erilaisia tuotteita, palveluita ja energiaa. Esimerkiksi bruttokansantuote (BKT), jolla yleensä mitataan taloutta, ei ota huomioon luontopääoman, kuten esimerkiksi puhtaan ilman tai veden, kuluttamista ja vähenemistä.

Ympäristö, kulttuuri, talous ja sosiaalinen pääoma kietoutuvat yhteen. Ammattikorkeakoulujen yhteinen TKI-toiminnan kestävyyskriteeristö on luotu tästä lähtökohdasta. Yksittäiset TKI-hankkeet voivat vaikuttaa eri kestävyiden osa-alueisiin moninaisesti. Ekologista kestävyttä edistävä hanke ei välttämättä saavuta tavoitteitaan ilman kulttuuristen näkökulmien huomioimista tai sosiaaliseen kestävyteen tähtäävä hanke voi tuottaa myös taloudellista kestävyttä edistäviä ratkaisuja. Keskeistä kuitenkin on se, että tiettyyn kestävyiden osa-alueeseen tai YK:n kestävän kehityksen tavoitteeseen liittyvä kokonaisuus ei saa heikentää muita kestävyiden osa-alueita merkittävästi.

Luonnon monimuotoisuuden kokonaisheikentymättömyyden periaatteet sisältyvät kansainvälisiin sopimuksiin ja sitoumuksiin, kuten Agenda 2030, Pariisin ilmastopöytäkirja, YK:n biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus. Euroopan Unioni ja Suomi osana sitä tavoittelee kokonaisheikentymättömyyttä biodiversiteetti- ja kiertotaloustavoitteillaan ja -ohjelmillaan.

Kriteerit edistävät kestävyys- ja vastuullisuustavoitteiden toteutumista sekä osaamisen kehittymistä. Käytännön TKI-toimenpiteet tuottavat ratkaisuja ja osaamisen lisääntyminen rakentaa kivijalkaa tulevaisuuden ratkaisuille ja paremmalle yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle. TKI-toiminnassa syntynyt osaamis pohja tuottaa ammattikorkeakouluille mahdollisuuksia myös koulutuksen kehittämiseen.

Kriteereitä tulee voida soveltaa yleispätevästi kaikessa TKI-toiminnassa. Yksi kriteeri voi siis toteutua erilaisissa hankkeissa hyvin eri tavoin. Tästä johtuen kriteerien esittely on rakennettu niin, että niiden yhteydessä tuodaan esille paitsi kriteerin tarkoitus myös esimerkkejä siitä, kuinka kyseinen kriteeri voi hankkeessa toteutua. Tavoitteena on, että kriteerien osalta tarkasteltaisiin, kuinka merkittävä yksittäinen kriteeri on hankkeen kannalta ja mitkä ovat ne keskeiset tavat, joilla hanke merkittävimpiä kriteereitään toteuttaa. Tavoitteena ei siis ole se, että jokainen hanke toteuttaisi jokaisen mahdollisen esimerkin tai kaikkia esitettyjä kriteerejä.

Kriteerien jälkeen esitellään työkalumatriisi kriteerien hyödyntämiseksi. Matriisissa tuodaan kriteeristöä lisäksi esille kriteerien mitattavuus sekä tapoja toteutumisen raportointiin.

Yleiset kriteerit

Kriteeri 1. Hanke tukee toiminnassaan yhtä tai useampaa YK:n kestävän kehityksen tavoitetta ja nämä on viestitty selkeästi.

Agenda 2030 esittelee 17 YK:n kestävän kehityksen tavoitetta, joista on tullut yleisesti hyväksytty kestävä kehityksen viitekehys. Valitsemalla 1-3 hanketta parhaiten kuvaavaa kestävä kehityksen tavoitetta, asettuu hanke osaksi yleistä tavoitteellista viitekehystä. Käyttämällä kestävä kehityksen tavoitteiden symboleja, voidaan hankkeen kestävyystavoitteet viestiä selkeästi ja yleisesti ymmärretyllä tavalla. Tavoitteita valittaessa on tärkeää myös kuvata kuinka hanke edistää valittuja tavoitteita.

Hanke täyttää kriteerin, kun

- sen osalta on valittu keskeisimmät YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, joiden toteutumista hanke edistää
- valittujen tavoitteiden osalta on kuvattu, miten hanke edistää valittuja tavoitteita
- hankkeen viestinnässä (esim. hankekuvaus ammattikorkeakoulun verkkosivuilla) tuodaan selkeästi esille hankkeen edistämät kestävän kehityksen tavoitteet käyttäen niiden symboleja

Kestävän kehityksen 17 tavoitetta ovat:

Tavoite 1. Ei köyhyttä: poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.

Tavoite 2. Ei nälkää: poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta.

Tavoite 3. Terveyttä ja hyvinvointia: taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.

Tavoite 4. Hyvä koulutus: taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.

Tavoite 5. Sukupuolten tasa-arvo: saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.

Tavoite 6. Puhdas vesi ja sanitaatio: varmistaa puhtaan veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.

Tavoite 7. Edullista ja puhdasta energiaa: varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.

Tavoite 8. Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua: edistää kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, osallistavaa ja tuottavaa työllisyyttä sekä sääällisiä työpaikkoja.

Tavoite 9. Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuuria: rakentaa kestävää infrastruktuuria sekä edistää kestävää teollisuutta ja uudistavia innovaatioita.

Tavoite 10. Eriarvoisuuden vähentäminen: vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.

Tavoite 11. Kestävät kaupungit ja yhteisöt: taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.

Tavoite 12. Vastuullista kuluttamista: varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.

Tavoite 13. Ilmastotekoja: toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

Tavoite 14. Vedenalainen elämä: suojella vesiekosysteemejä, säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävää käyttöä.

Tavoite 15. Maanpäällinen elämä: suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävää käyttöä; edistää metsien kestävää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.

Tavoite 16. Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta: edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.

Tavoite 17. Yhteistyö ja kumppanuus: tukea vahvemmin kestävän kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

Kuva 3: Toinen tapa Agenda 2030:n tavoitteiden hahmottamiseen eli n. hääkakkumalli. Mallissa kehityksen tavoitteena on koko maailmaa koskeva oikeudenmukainen inhimillinen kehitys. Tässä luonnon turvaaminen nähdään tulevaisuuden elinehtona ja talous välineenä inhimillisen kehityksen edistämiseen maapallon kantokykyä ylittämättä. (Azote Images for Stockholm Resilience Centre.)

Kriteeri 2. Hanke edistää hyvää koulutusta.

Ammattikorkeakoululaissa TKI-toiminta kytetään korkeakoulutuksen ja jatkuvan oppimisen tavoitteisiin. Hyvä koulutus on yksi kestävä kehityksen 17 tavoitteesta. Ammattikorkeakoulun TKI-toiminta voi toteuttaa kriteeriä esimerkiksi niin, että hanke:

- edistää ammattikorkeakoulutuksen sisältöjä ja laatua
- tuottaa jatkuvan oppimisen sisältöjä ja tuotteita
- mahdollistaa ammattikorkeakouluopiskelijoiden osallistumista käytännön TKI-työhön
- vahvistaa opiskelijoiden valmiuksia ja motivaatiota edistää kestävyttä ja vastuullisuutta omassa arjessaan ja tulevaisuudessa työelämässä
- lisää ammattikorkeakoulun kumppaneiden edellytyksiä edistää kestävä kehitystä ja vastuullisuutta omassa toiminnassa sekä tuotteissaan ja palveluissaan
- tuottaa ratkaisuja, joiden avulla taataan kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet kotimaassa tai globaalilla tasolla
- edistää varhaislapsuuden kehitystä ja hoitoa sekä esiopetusta kaikille lapsille
- lisää osallistumismahdollisuuksia korkeakoulutukseen
- tukee koulutuksen tasa-arvoa ja yhtäläisiä mahdollisuuksia koulutukseen myös heikossa asemassa oleville
- tuottaa kestävä kehitystä edistävää koulutusta ja kaikille opiskelijoille ja koululaisille Suomessa tai kansainvälisesti tai laajemmin eri yhteiskunnan sektoreilla

Kriteeri 3. Hanke rakentaa yhteistyötä ja kumppanuuksia.

Kestävän kehityksen tavoitteet eivät voi toteutua ilman yhteistyötä. Yhteistyön pitäisi tapahtua niin globaalilla, kansallisella kuin paikallisellakin tasolla. On tärkeää saada yhteiskunnan kaikki eri toimijat tekemään yhteistyötä kestävämmän maailman rakentamiseksi. Kriteerin toteutumiseksi hankkeen

- tuotokset ja tulokset ovat laajasti hyödynnettävissä
- suunnittelussa on huomioitu ja osallistettu sidosryhmät, kohderyhmät ja kumppanit
- rakentaa taloudellisia tai toiminnallisia ekosysteemejä
- edistää kumppaneiden kykyä toteuttaa kestävä kehityksen tavoitteita omassa toiminnassaan
- edistää poliittisen päätöksen teon, kansalaisten ja erilaisten organisaatioiden yhteistyötä
- tukee globaalia yhteistyötä ja tasa-arvoa
- lisää alueiden välistä vuorovaikutusta
- rakentaa kumppanien välistä luottamusta ja sitoutumista kestäväan toimintaan
- huomioi eri ammattialojen ja koulutuksen välisen yhteistyön
- huomioi ammattialojen välisen yhteistyön
- edistää yksilöiden välistä yhteistyötä
- tukee ihmisten yhteistyötä ympäröivän luonnon kanssa

Kriteeri 4. Hankkeen toiminta on tavoitteellista, läpinäkyvää, avointa, eettistä ja vastuullista.

Vastuullinen toiminta hankkeessa edellyttää, että sen toteutus rakennetaan eettisesti kestäväälle pohjalle. Hanke ja sitä toteuttava konsortio esimerkiksi kohtelee työntekijöitä tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti sekä syrjimättä, noudattaa ihmisoikeuksia, noudattaa varovaisuusperiaatetta ympäristöön vaikuttavien toimenpiteiden kohdalla sekä toimii kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti ja työskentelee kaikkia korruption periaatteita vastaan. Vastuullisuus on laaja kokonaisuus, jonka toteuttamiseksi hanketta voivat kuvata seuraavat toimet:

- tulokset edistävät kestävä kehitystä tulokset ovat nähtävillä ja arvioitavissa sekä niiden lähteet jäljitettävissä
- noudattaa avoimen TKI-toiminnan periaatteita
- tunnistaa toimintaan liittyvät eettiset kysymykset
- kykenee ratkaisemaan eettisiä ongelmia
- toimii eettisesti ja vastuullisesti lakien ja säännösten puitteissa
- toteuttaa ei merkittävää haittaa -periaatetta (do not significant harm - DNSH), eli hanke ei aiheuta merkittävästi haittaa muiden kestävyys- ja vastuullisuustavoitteiden saavuttamiselle

Ekologinen kestävyys

Luontopääoma on perusta kaikelle yhteiskunnalliselle toiminnalle. Luontopääomaa on käytettävä kestävästi, jotta se tarjoaa edellytyksiä myös tulevaisuudessa ihmisten hyvinvoinnille ja taloudelle. Luontopääoma sisältää sekä elottoman että elollisen luonnon. Luontopääoma tuottaa yhteiskunnalle ekosysteempipalveluita kuten puhtaan ilman ja veden, sekä raaka-aineet ja energian.

Ekologinen kestävyys perustuu kestävästi käytetylle luontopääomalle ja se toteutuu vain elinympäristöjen toimintojen turvaamisen kautta. Ympäristöllä tarkoitetaan sekä luontoympäristöjä että ihmisen muokkaamia ympäristöjä, kuten rakennettua ympäristöä. Se kattaa ilman, maan ja veden ja niiden muodostaman kokonaisuuden eli ekosysteemin.

TKI-hankkeissa tuotetut ratkaisut perustuvat tutkittuun tietoon. Ekologiseen kestävyysliittyyvät kriteerit kattavat ratkaisuja, joiden tietopohja perustuu luonnontieteeseen. Kriteerien mukaiset ratkaisut ovat monitieteisiä ja huomioivat kestävyysliittyyvät kaikki tasot. Kriteerien tavoitteena on kokonaiskestävyys, jossa vältetään osaoptimointia.

Kriteeri 5. Hanke tuottaa ratkaisuja ympäristön tilan heikkenemisen hillintään

- ihmisen toiminnasta aiheutuvien ympäristöpäästöjen vähentäminen ja hillintä
- saastumisen ja roskaantumisen estäminen, nollataso maaperän pilaantumisessa
- ympäristöä säästävien ratkaisujen tukeminen ja kehittäminen, kuten kiertotalousratkaisut, energiatehokkuus ja jatkuvapeitteinen metsänkasvatus
- ilmastonmuutoksen hillitseminen, vaikutusten lieventäminen ja tietämyksen lisääminen
- luonnon monimuotoisuuden suojelu, luontokadon ehkäisy ja vieraslajien torjunta
- luontoympäristöjen ennallistaminen, uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioiminen
- luonnonvarojen kestävä käyttö

Kriteeri 6. Hanke tuottaa ratkaisuja ympäristön tilan muutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen

- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja sään ääriolosuhteisiin varautuminen, esim. tulvavedet, hulevesien käsittely, makean veden ekosysteemit (kosteikot)
- kestävä käytännöt maataloudessa ja ruuantuotannossa, ravinnekuormituksen vähentäminen
- luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja edistäminen muutokseen sopeutumisen näkökulmasta, esim. vihreän infran ratkaisut, hellekestävä kasvillisuus, latvuspeittävyys
- vesistöjen ja vesialueitten muutokseen varautuminen ja sopeutuminen

Taloudellinen kestävyys

Ihminen tarvitsee elääkseen tuotteita ja palveluita, eli hyödykkeitä, joita talousjärjestelmät tuottavat. Taloudellisella kestävyysliittyyvät tarkoitetaan tasapainoista talouden kasvua, joka ei perustu pitkällä aikavälillä esimerkiksi velkaantumiseen tai varantojen hävittämiseen. Yhteiskunnat toimivat talousjärjestelmien kautta ja siten kestävä talouskasvu antaa voimavaroja kohdata tulevaisuuden haasteita. Kestävä talous perustuu taloudellisiin päätöksiin, joita tekevät yhteiskunta lakien ja säädösten kautta sekä kuluttajat ja yritykset. Taloudellinen kestävyys voi toteutua esimerkiksi uusiutuvia luonnonvaroja käyttämällä tai kiertotalouden liiketoimintamalleilla.

Kestävään talouteen liittyy myös kestävien arvovalintojen tekeminen ja vastuullinen kuluttaminen. Kestävä kuluttaja harkitsee ostotilanteessa tuotteen ostoa sekä sen todellista käyttötarvetta ja ympäristövaikutuksia. Esimerkiksi kertakäyttötuotteista pyritään yhä enemmän siirtymään kohti kestävämpiä tuotteita sekä korjaus- ja vuokrapalveluita. Taloudellinen kestävyys vaatii myös talousjärjestelmien kehittämistä sekä tasa-arvon vahvistamista ja ihmisten kulutuskäyttäytymisen muuttamista.

Kriteeri 7. Hanke resursseja käytetään kestävästi ja vastuullisesti

- hankkeiden taloudelliset resurssit ovat suunniteltu vastaamaan hankkeen tarpeita
- hanketyöntekijöiden palkkaus on oikeudenmukaista ja vastaa tehtävien vaatimuksia
- hankkeiden hankintojen, tapahtumien, matkustamisen ja toimenpiteiden kustannustaso vastaa yleistä tasoa
- hankkeen kilpailutukset toteutetaan läpinäkyvästi

Kriteeri 8. Hanke edistää kestäväää ja vastuullista talouden kehittämistä

- hanke tukee uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen syntyä
- hankkeessa kehitettävä liiketoiminta ei heikennä muita kestävyden tavoitteita
- hankkeen toiminta lisää elinkeinorakenteen kestävyttä
- hanke vaikuttaa positiivisesti yhteistyökumppaneiden mahdollisuuteen harjoittaa omaa liiketoimintaansa
- hankkeessa kehitetyt tuotteet ja palvelut tukevat aluetalouden kehittämistä

Sosiaalinen kestävyys

Gloaalissa, eurooppalaisessa ja kansallisessa toimintaympäristössämme on monia haasteita ja muutoksia, jotka vaikuttavat ihmisten arkiseen elämään ja toimintamahdollisuuksiin. Esimerkiksi taloudellinen epävakaus, ilmastonmuutos, digitaalisuus, disinformaatio, sosiaalinen epätasa-arvo ja muut hyvinvoinnin haasteet vaikuttavat ihmisten arkipäivään. Ongelmien laajuus ja mittakaava on tunnistettu ja YK:n kestävä kehityksen tavoitteet eli Agenda 2030 -ohjelma julkaistiin lähes kymmenen vuotta sitten. Monet näistä kestävä kehityksen tavoitteista liittyvät sosiaaliseen kestävyteen.

Sosiaalisesti kestävässä TKI-toiminnassa on kyse yksittäisten ihmisten, yhteisöjen ja erilaisten väestöryhmien arvostamisesta sekä hyvinvoinnin turvaamisesta vihreän siirtymän toteutuksen ja taloudellisten leikkausten ristiaallokossa. Meneillään olevat ”kriisit” haastavat nykyiset toimintamallit ja luovat tarpeen huomioida sosiaalinen kestävyys, vastuullisuus ja oikeudenmukaisuus TKI-toiminnassa.

TKI-hankkeissa edistetään saavutettavuutta, tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. On tärkeää, ettei vain opeteta muita, vaan toimitaan myös itse sosiaalisesti kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Hankkeiden toiminta ja ratkaisut perustuvat tutkittuun tietoon. Sosiaaliset innovaatiot tuottavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin ja lisäävät esimerkiksi yksilöiden, yhteisöiden ja eri väestöryhmien osallisuutta, yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja työllisyyttä. Kokonaiskestävyden periaatteen mukaisesti kriteerien mukainen hankkeiden toteutus sekä niissä tuotetut toimintamallit ja huomioivat kestävyiden kaikki tasot.

Kriteeri 9. Hanke edistää saavutettavuutta, tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

- esteetön viestintä ja verkkosivusto
- tapahtumien esteettömyys ja saavutettavuus
- koulutusten esteettömyys ja saavutettavuus
- käyttäjälähtöiset palvelut ja tuotteet
- erilaisten väestöryhmien huomiointi
- tasa-arvoinen, oikeudenmukainen ja yhdenvertainen toiminta hankkeessa ja verkostossa

Kriteeri 10. Hanke tuottaa sosiaalisesti kestäviä toimintamalleja ja sosiaalista pääomaa

- osallistavat päätöksentekomallit, jotka edistävät mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon
- vastuulliset liiketoimintamallit, jotka parantavat osallisuutta- ja työllistymismahdollisuuksia
- hyvinvointia ja terveyttä edistävät palvelumallit, jotka lisäävät yksilöiden ja yhteisöiden hyvinvointia ja terveyttä
- yhteisölliset asumismallit, jotka lisäävät yhteisöllistä asumista tai kohtuuhintaista asumista
- osallistavat koulutusmallit, jotka turvaavat yhdenvertaiset koulutuspolut

Kulttuurinen kestävyys

Kestävän kehityksen neljästä ulottuvuudesta kulttuurinen kestävyys on sisällöltään ehkä vähiten vaikiintunut. Sen lähtökohtana on kulttuurien kehittyminen ja säilyminen sukupolvelta toiselle. Kulttuurinen kestävyys sisältää kulttuuriperinnön vaalimisen, mikä sisältää esimerkiksi taiteen, kielten, perinteiden ja tapojen säilyttämisen ja eteenpäin välittämisen. Kulttuurisella kestävyydellä tarkoitetaan myös kulttuurien välisten yhteyksien ja vuorovaikutuksen lisäämistä sekä monimuotoisuuden arvostamista. Kolmanneksi kulttuuriseen kestävyteen liittyy uuden luominen ja luovuudelle avointen toimintaympäristöjen rakentaminen.

Ihmisen valinnat ja ratkaisut syntyvät kulttuurisessa kontekstissa. Kulttuuri voi auttaa lisäämään maailman ymmärtämistä, uusien ratkaisujen tuottamista. Oman ja muiden kulttuurien ymmärtäminen auttaa löytämään keinoja ratkaisujen jalkauttamisessa osaksi toimintaa. Muutosvoima edellyttää luovuutta ja kulttuurista ymmärrystä. Lisäksi kulttuurin avulla on mahdollista käsitellä helpommin ja monipuolisemmin vaikeita yhteiskunnallisia kysymyksiä, kulttuuri auttaa ymmärtämään ja näkemään laajempia kokonaisuuksia. Kehityksen kestävyttä tavoitellaan kulttuurisena muutoksena, jossa huomioidaan yhtä aikaa ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia näkökulmia. Luontokadon ja ilmastokriisin ratkaisemiseksi välttämätön kestävyysmurros haastaa meitä kokonaisvaltaiseen muutokseen. Murrokset ovat kohtia, joissa tulevaisuutta koskevat valinnat ovat erityisellä tavalla läsnä. Ei riitä, että etsimme ratkaisuja käytännön haasteisiin, jos ajattelumallit, arvot ja ihanteet niiden taustalla eivät muutu.

Kriteeristöön valikoitui kaksi kulttuurisen kestävyden kriteeriä, joista toisella voidaan tukea kulttuurista ymmärrystä ja kulttuurin säilymistä. Toinen viittaa luovuuteen, jolla voidaan synnyttää uutta kulttuuria ja taidetta sekä uudenlaisia ratkaisuja. Ilman kulttuurien välisten yhteyksien luomista, vuorovaikutusta, laajempaa kulttuurista ymmärrystä ja monimuotoisuuden arvostamista sekä myös avointa uteliaisuutta kumpikaan ei voi toteutua.

YK:n kestävä kehityksen kriteereistä kulttuurinen kestävyys liitetään useimmiten seuraaviin:

- 11 Kestävät kaupungit ja yhteisöt
- 16 Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto
- 17 Yhteistyö ja kumppanuus

Kulttuuri liittyy kuitenkin osaltaan kaikkiin kriteereihin, koska se on ihmisen toiminnan kattokäsite. Yksi kulttuurisen kestävyden osa-alue on myös kestävä kehitykselle positiivisen ilmapiirin rakentaminen esimerkiksi koulutuksen kautta.

Kriteeri 11. Hanke lisää luovuutta ja innovatiivisuutta.

- hyödyntää toiminnassaan luovia menetelmiä ja luovaa ongelmanratkaisua
- lisää osaamista kestävään tulevaisuusajatteluun
- lisää vuorovaikutusta, kulttuurien välistä yhteistyötä, monimuotoisuutta
- rakentaa toimintamalleja ja viitekehyksiä uusien kestävien ratkaisujen kehittämiseen
- lisää kestäväälle kehitykselle positiivisen ilmapiirin rakentamista esimerkiksi koulutuksen, yhteistyön ja yhteiskehittämisen kautta
- kehittää luovaa osaamista sekä kokeilukulttuuria
- lisää liiketoiminta- ja johtamisosaamista sekä luovuuden johtamista

Kriteeri 12. Hanke edistää kulttuuriperinnön säilymistä ja/tai uuden kulttuurin syntymistä.

- tukee uuden kulttuurin ja taiteen syntymistä
- edistää kulttuurin saavutettavuutta ja yleisötyötä eli saamaan kulttuurin pariin mahdollisimman laajalti eri-ikäisiä ja -taustaisia ihmisiä
- edistää kulttuuriin liittyvien asioiden kuten kielten, perinteiden ja tapojen säilyttämistä

- lisää ihmisten tietoa omasta tai vieraammista kulttuureista
- lisää TKI-henkilöstön sekä sidosryhmien liikkuvuutta
- edistää digitalisaation lisääntymistä ja teknisten innovaatioiden hyödyntämistä yhteiskunnassa kestäväällä tavalla
- edistää kestäväää ja turvallista kaupungistumista
- edistää rauhaa, oikeudenmukaisuutta ja hyvää hallintoa

Kriteeristön hyödyntäminen

Kriteerien käyttöä varten helpottamaan on rakennettu työkaluna toimiva arviointimatriisi. Matriisin lähtökohtana on eri kriteerien merkityksen arviointi hankkeen kannalta. Mikäli kriteeri on erittäin merkittävä, olisi sille hyvä määritellä soveltuvat mittarit sen lisäksi, että kuvailee ne tavat, joilla hanke toteuttaa kriteeriä. Mikäli kyseinen kriteeri on vain kohtuullisen merkittävä hankkeen kannalta, ei mittareita välttämättä tarvita, mutta tällaisesta kriteeristä olisi hyvä kuitenkin kuvailla ne tavat, joilla hanke kriteeriä toteuttaa. Mikäli kriteeri ei ole hankkeen näkökulmasta lainkaan merkittävä, ei kuvailua tai mittareita-kaan tarvita. Kriteerien 1-4 tulisi toteutua kaikissa ammattikorkeakoulujen toteuttamissa hankkeissa. Jos näin ei ole, hankkeeseen kannattaa tehdä jo suunnittelun yhteydessä muutoksia, että kaikki neljä yleistä kriteeriä toteutuvat.

Matriisi sisältää kriteerin toteutumisen arvioinnin. Siinä on sarake, jossa pyydetään kuvaamaan, kuinka hankkeen kannalta merkittävimmät kriteerit toteutuvat. Tässä kannattaa hyödyntää tässä julkaisussa jokaisen kriteerin yhteydessä esiteltyjä esimerkkejä siitä, kuinka kriteerit voivat toteutua. Nämä ovat listauksena jokaisen kriteerin jälkeen. Lisäksi toteutumisen kuvauksessa voi käyttää muita hankkeen tavoitteista nousevia näkökulmia. Esimerkkejä ei ole tarkoitettu rajaaviksi, vaan tukemaan kriteerien hyödyntämistä.

Mittareita tai indikaattoreita ei ole julkaisussa tuotu erikseen esille, koska ne voivat vaihdella sekä hankkeen tavoitteiden että esimerkiksi toteutusalueen mukaisesti. Esimerkiksi ammattikorkeakoulun strategiasta tai kehittämisohjelmasta voi nousta sovellettavia indikaattoreita tai ne voivat rakentua aluestrategioiden mukaisiksi. Numeerisista indikaattoreista on esitetty muutamia mahdollisia mitattavia tuotoksia, kuten erilaiset selvitykset tai suunnitelmat, tuotetut ratkaisut ja mitattavissa oleva osaamisen kehittyminen. Mittareita ei kannata kuitenkaan luoda liikaa, vaan keskittyä tärkeimpiin tavoitteisiin kunkin hankkeen kannalta merkittävän kriteerin osalta. Ideoita mittarointiin voi etsiä myös Arenen vuonna 2022 tuottamasta julkaisusta *Kestävä ja vastuullinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta ammattikorkeakouluissa*.

Raportointi on käytännössä merkittävien kriteerien toteutumisen sanallinen selvitys. Suunnitteluvaiheessa riittää usein, että todetaan kestävyystavoitteet ja niitä vastaavat mittarin hankkeen osalta rakennetuiksi, toteutusvaiheessa kuvataan tavoitteiden ja mittareiden toteutuminen sekä selkeät tulokset ja tuotokset kuten kehitetyt ratkaisut. Koska TKI-toiminnassa on kysymys nimenomaan kestävä kehityksen kädenjäljestä, ovat erilaiset kestävyyttä edistävät ratkaisut tai toimintatavat aina sellaisia, että ne kannattaa raportoida. Raportoinnin kannalta olisi hyvä, jos tavoitteet olisivat samoja kuin hankesuunnitelmassa, jolloin säästyään kaksinkertaiselta työltä ja tulosten raportointia voisi hyödyntää suoraan hankkeen muussa raportoinnissa tai esimerkiksi ohjausryhmässä, kun hankkeen etenemistä esitellään. Jalkauttamisaiheessa on hyvä raportoida paitsi tavoitteiden toteutuminen, myös se, mitä niille ollaan tekemässä, rakennetaanko jatkohankkeita, otetaanko ratkaisuja käyttöön ja onko niitä tarkoitus kehittää edelleen tai skaalata laajempaan käyttöön.

Kriteerien mukaista vaikuttavuutta on mahdollista arvioida hankkeen eri vaiheissa. Vaikuttavuudella tarkoitetaan tässä hankkeen tuottamaa pitkän aikavälin muutosta, jota voidaan jo suunnitteluvaiheessa arvioida ja sille voidaan asettaa tavoitteita. Myöhemmin vaikuttavuus voidaan todentaa. Viestinnällisesti molempia kannattaa hyödyntää ja vaikuttavuudelle luodut tavoitteet suuntaavat hanketta kohti merkittävämpää kehittämiskohteessa tapahtuvaa muutosta. Viestinnässä on tärkeä huomioida myös seuraavat kysymykset: Miksi kestävyys- ja vastuullisuus on tärkeää? Miten ja milloin kriteerejä käytetään? Mihin syntyneitä tietoa käytetään?

Arenen TKI-toiminnan kestävyyskriteeristö on rakennettu ensisijaisesti hankenäkökulmasta johtuen siitä, että ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelman lupauksessa kriteerejä lähestytään hanketoiminnan elinkaarinäkökulmasta. Kriteerejä voi kuitenkin hyödyntää myös laajemmin. Niiden avulla voi kerätä laajempaa dataa hanketoiminnan jakautumisesta kestävä kehityksen eri osa-alueille ja verrata toiminnan kokonaisuutta strategiaan painotuksiin. Niitä on myös mahdollista hyödyntää suunnitteilla olevassa laajemmassa ammattikorkeakoulujen kestävyysarviointissa. Kriteeristön käytön raportoinnista on mahdollista tuottaa myös suoraan viestintämateriaalia ja osia esimerkiksi toimintakertomukseen. Jo se, että kriteeristö otetaan käyttöön ammattikorkeakouluissa on raportoinnin arvoinen asia, joka kertoo että kestävä kehityksen kädenjälki ja sen tuottaminen otetaan vakavasti.

TKI-hankkeiden kestävyyskriteeristö: Arviointityökalu

Hankkeen perustiedot:
 Hankkeen nimi:
 Toteuttava ammattikorkeakoulu:
 Hankkeen yhteyshenkilö:
 Rahoituslähde:
 Hankkeen toteutusaika:

Kriteeri	Kriteerin merkittävyys hankkeen kannalta	Kuinka toteutuu? Voit hyödyntää kuvauksessa kriteerien esimerkkejä. Mikäli hanke sisältää poikkeamia joidenkin asioiden osalta, voit myös tuoda esille, kuinka niissä	Kuinka mitataan? Kuvauksen todentamiseen soveltuvat indikaattorit. Yleisiä indikaattoreita voivat olla esimerkiksi selvitykset, suunnitelmat, tuotetut ratkaisut, määritetty osaamisen kehittyminen, tai oppilaitoksen/ alueen strategian toteutuminen.	Raportointi hankkeen eri vaiheissa Suunnittelu/ hakemus: Kriteerien arvioitu toteutuminen hankkeessa, tavoitteet, mittarit. Toteutusvaihe: toteutuneet toimenpiteet, mittaritavoitteiden toteutuminen ja vaihe, ratkaisut ja tuotokset, loppuvaiheessa arvio koko hankkeesta. Implementointivaihe: Kriteerien painoarvo toteutuksessa, ratkaisujen käytettävyys, hyödynnettävät tulokset, edelleen kehittäminen. Vaikuttavuus: Positiivinen muutos, jonka hanke tuotti, arvioi positiivinen muutos, jonka hankkeessa tuotetut ratkaisut tuottavat tulevaisuudessa tai esitä positiivinen muutos, jonka ratkaisut ovat tuottaneet tietyn aikavälin kuluttua.
----------	--	---	---	--

Yleiset kestävyys- ja vastuullisuuskriteerit

1	TKI- hanke tukee toiminnassaan yhtä tai useampaa YK:n kestävän kehityksen tavoitetta (ns. SDG ¹) ja nämä on viestitty selkeästi	Merkitse keskeisimmät SDG:t (1-3), joita hanke toteuttaa perusteluineen	Miksi valittu?		
2	TKI-hanke edistää hyvää koulutusta	Erittäin merkittävä			
		Melko merkittävä			
		Ei merkittävä			
3	TKI-hanke rakentaa yhteistyötä ja kumppanuuksia	Erittäin merkittävä			
		Melko merkittävä			
		Ei merkittävä			
4	TKI-hankeen toiminta on tavoitteellista, läpinäkyvää, avointa, eettistä ja vastuullista	Erittäin merkittävä			
		Melko merkittävä			
		Ei merkittävä			

¹ Arkikielessä YK:n kestävän kehityksen tavoitteista käytetään usein niiden englanninkielistä lyhennettä SDG (Sustainable development goals)

Ekologinen kestävyys						
5	TKI-hanke tuottaa ratkaisuja ympäristön tilan heikkenemisen hillintään, ympäristön tilan parantamiseen tai luonnonvarojen kestävään käyttöön.	Erittäin merkittävä				
		Melko merkittävä				
		Ei merkittävä				
6	TKI-hanke tuottaa ratkaisuja ympäristön tilan muutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen.	Erittäin merkittävä				
		Melko merkittävä				
		Ei merkittävä				
Taloudellinen kestävyys						
7	TKI-hankkeessa käytetään resursseja kestävästi ja vastuullisesti	Erittäin merkittävä				
		Melko merkittävä				
		Ei merkittävä				
8	TKI-hanke edistää kestäväää ja vastuullista talouden kehittämistä.	Erittäin merkittävä				
		Melko merkittävä				
		Ei merkittävä				
Sosiaalinen kestävyys						
9	TKI-hanke edistää saavutettavuutta, tasa-arvoa ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta.	Erittäin merkittävä				
		Melko merkittävä				
		Ei merkittävä				
10	TKI-hanke tuottaa sosiaalisesti kestäviä toimintamalleja ja sosiaalista pääomaa	Erittäin merkittävä				
		Melko merkittävä				
		Ei merkittävä				
Kulttuurinen kestävyys						
11	TKI- hanke lisää luovuutta ja innovatiivisuutta	Erittäin merkittävä				
		Melko merkittävä				
		Ei merkittävä				
12	TKI-hanke edistää kulttuuriperinnön säilymistä ja/tai uuden kulttuurin syntymistä	Erittäin merkittävä				
		Melko merkittävä				
		Ei merkittävä				

Lähteet

Arene 2020. Kestävä, vastuullinen ja hiilineutraali ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulujen kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ohjelma. [Kestävä vastuullinen ja hiilineutraali ammattikorkeakoulu.pdf \(arene.fi\)](#)

Arene 2022. Kestävä ja vastuullinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta ammattikorkeakouluissa. [arene-2022-kestava-ja-vastuullinen-TKI.pdf \(humak.fi\)](#)

Daguptan raportti 2021. Final Report - The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review. <https://www.gov.uk/government/publications/final-report-the-economics-of-biodiversity-the-dasgupta-review>

[Megatrendit 2024 - Sitra](#)

Rockström J., Sukhdeev P. 2016. [The SDGs wedding cake](#). Keynote speech at Stockholm EAT Food Forum 13.5.2016.

Valtioneuvosto 2021. Kansallinen tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioiden päivitetty tiekartta. <https://tem.fi/kansallinen-tki-tiekartta>

Valtiovarainministeriö. Suomen kestävä kasvun ohjelma. <https://vm.fi/kestava-kasvu>

YK:n kestävä kehityksen tavoitteet (<https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>)

Ympäristöministeriön verkkosivut. Mitä on vihreä siirtymä? <https://ym.fi/mita-on-vihrea-siirtyma> (4.10.2024)

ARENE

**VASTUULLISEN
TKI-TOIMINNAN
KESTÄVYYSKRITEERIT
AMMATTIKORKEAKOULUISSA**